

Türkiye’de Sağlık Çevirmenleri Üzerine Oluşturulan Söylemin Işığında “Interpreter of Maladies” Öyküsüne Bakış: Çevirmen mi, Dert Yorumcusu mu?

Reading the Short Story “Interpreter of Maladies” through the Lens of the Discourse on Healthcare Interpreters in Turkey: Interpreter or Trouble Shooter?

Araştırma/Research

Hilal ERKAZANCI DURMUŞ

Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim ve Tercümanlık Bölümü,
hilalerkazanci@yahoo.co.uk, ORCID ID: orcid.org/0000-0003-2790-0415

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de sağlık çevirmenliğine ilişkin olarak yürütülen akademik çalışmalarda inşa edilen çevirmen imgesinin ışığında, Jhumpa Lahiri’nin (1999) “Interpreter of Maladies” adlı öyküsünde kurgulanan çevirmen imgesine bakmaktır. 2000 yılında “Dert Yorumcusu” başlığıyla Türkçeye çevrilen öyküde, çevirmenliğin görev tanımı ve kapsamı kurgusal düzeyde sorgulanmakta ve çevirmenden beklenen sorunları çözmek, uzlaşma sağlamak ve/veya taraf olmak gibi birtakım rollerin arabuluculuk kapsamında ele alınması gerektiğine işaret edilmektedir. Çalışma, Türkiye’de sağlık alanında çalışan çevirmenlere ilişkin olarak akademik söylemler yoluyla oluşturulan çevirmen imgesi ile Lahiri’nin öyküsünde inşa edilen çevirmen imgesini karşılaştırmaktadır. İltica ve göçler nedeniyle günlük hayatın olağan bir parçası haline gelen çevirmenlerin sinema ve yazın eserlerinde görünürlük kazanması, çeviribilimcilerin bu alanlarda inşa edilen çevirmen imgesini araştırmasına neden olmuştur çünkü sinema ve yazın eserleri toplumda yaratılan çevirmen imgelerinden beslenmektedir. Kurgusal olarak inşa edilen çevirmen imgeleri; çeviri müdahaleleri, çevirmenin yazılı veya sözlü metne sadakati, çevirmen ve yazar arasındaki güç çatışması, cinsiyet rollerinin çevirmen üzerindeki etkisi gibi konuları tartışmaya açarak çeviribilim alanında bu konularla ilgili olarak ortaya çıkan yaklaşımlara alternatif bir bakış açısı getirmektedir. Çalışma, öyküde kurgulanan müdahil çevirmen imgesinin, Türkiye’de sağlık çevirmenliğinin kültürlerarası arabuluculuk faaliyetlerini de kapsaması nedeniyle hasta yararı gözetilerek tarafsız davranılmadığına ilişkin söylemler doğrultusunda ortaya çıkan çevirmen imgesiyle örtüşüğünü ifade etmektedir. Ayrıca, çoğu zaman tarafsızlık ve tarafgirlik

arasında bir tercih yapan sağlık çevirmenine ilişkin olarak oluşturulan imgenin, öyküde kurgulanan arada kalmış çevirmen stereotipiyle de örtüştüğü sonucuna varılmıştır.

Anahtar sözcükler: kurgusal çevirmen, kültürlerarası arabuluculuk, sağlık çevirmeni, çevirmen imgesi, Jhumpa Lahiri

ABSTRACT

This study seeks to focus on the image of the fictional interpreter in Jhumpa Lahiri's (1999) "Interpreter of Maladies", in parallel reading with various academic discourses on healthcare interpreters in Turkey. Translated into Turkish in 2000, Lahiri's story hints at the fact that mediation differs from interpreting by virtue of its adjacent roles, such as conflict resolution, patient advocacy, and empowerment. Lahiri's construction of the interpreter's image in the story not only underpins various academic studies in Turkey concerning the difference between the profile of community interpreters and that of intercultural mediators, but also serves as a fruitful case in point to corroborate the ensuing image of healthcare interpreters. The fact that migration and displacement turned translators and interpreters into mundane figures of daily life, which has in turn led to the emergence of translators and interpreters as protagonists in literature and film, marks a symptomatic recurrence of fictional translators and interpreters in translation studies scholarship. The fictional translators and interpreters reflect how people consider such issues as manipulation, loyalty to the source text or speech, power struggles, the effect of gender roles on translation, and so forth. The present study concludes that the image of healthcare interpreters built by various academic discourses in Turkey dovetails with the image of the fictional interpreter in Lahiri's short story in that interpreters oftentimes serve as patient advocates since interpreting in healthcare settings includes various roles subsumed under the profile of intercultural mediation. The study further notes that healthcare interpreters who straddle impartiality and advocacy tally with the stereotypical image of the interpreter in-between constructed in the story.

Key words: fictional translator, intercultural mediation, healthcare interpreter, interpreter's image, Jhumpa Lahiri

1. Giriş

Çevirmen imgesinin kurgusal olarak inşa edilmesi, çevirmenlere ilişkin olarak göz ardı edilen ve çok fazla irdelenmeyen konularda toplumsal bilinç yaratılmasını sağlar (Spitzer, 2022, s. 3). Bu çalışmanın amacı, Londra doğumlu bir Bengalli olan ve Amerika'da yaşayan kadın yazar Jhumpa Lahiri'nin (1999) "Interpreter of Maladies" adlı öyküsünde yer alan çevirmen imgesinden yola çıkarak toplum çevirmenliği kavramının kuramsal düzeyde ve Türkiye'deki uygulamalarda ele alınış şeklini karşılaştırmaktır. İnceleme için yukarıda adı geçen öykünün seçilmesinin nedeni, öykünün yazın alanı ve çeviribilim arasında bir köprü kurarak çeviriyi bir metafor ve anlatı aracı olarak kullanmasıdır (Bergantino, 2022). Öyküde kurgulanan çevirmen karakterinin sağlık alanında çalışması ve "sağlık çevirmenlerinin toplum çevirmeni olarak kabul edilmesi" nedeniyle (Bischoff, 2020, s. 2), çalışma, Türkiye'de toplum çevirmenliği üzerine inşa edilen söylemlere de yer vermektedir. Öykünün çeviribilim alanına katkısı, toplum çevirmenliği kavramına ilişkin olarak ortaya çıkan ikilemler, sorunlar ve değerlendirmeleri alternatif bir bakış açısı ile yazın alanının penceresinden ele almasıdır.

Çalışmanın ilk bölümünde, yazın metinlerinde kurgulanan çevirmen olgusunun (başka bir ifadeyle, kurgusal çevirmenin) çeviribilim araştırmaları için öneminden bahsedilecektir. Daha sonra, toplum çevirmenliği kavramı üzerinde durularak bu kavramın kültürlerarası arabuluculuk kavramı ile örtüşen ve arabuluculuktan farklı olan yanları ele alınacaktır. Bu bağlamda, toplum çevirmenliği uygulamalarına kuramsal düzeyde ışık tutularak sağlık alanındaki uygulamalar üzerine oluşturulan söylemlerde hangi kavramların kullanıldığına ve Türkiye’de yürütülen akademik çalışmalarda hangi söylemlerin ortaya çıktığına yer verilecektir. Çeviri kavramının kurgusal metinlerde işlenme şekli, metne kaynaklık eden kültürün kendisine has özelliklerinden etkilenmektedir (Baer, 2022, s. 94); ancak “kurgusal betimlemeler toplumda yazılı ve sözlü çeviriye ilişkin fikir, klişe ve stereotiplere ışık tuttuğundan” (Kaindl, 2014, s. 14), Türkiye’deki akademik çalışmalarda ortaya çıkan söylemler, çevirmenliğe ilişkin olarak öyküde geçen farklı profilleri karşılaştırmak üzere kullanılacaktır.

2. Kavramsal Çerçeve

2.1 Kurgusal Çevirmen

Çeviribilimde en önemli araştırma hedeflerinden biri,

[b]elirli bir zamanda ve belirli bir kültürde çeviriye ilişkin olarak üretilen söylemin– örn. çevirmenlerin bizzat ürettiği söylemin, müşterilerin çeviriye ilişkin söyleminin, toplumda çeviri için genel olarak oluşturulan söylemin ve çeviribilimcilerin söyleminin- incelenmesidir. Bu, ‘çeviri nedir’ -insanlar çeviri hakkında ne söylemektedir- sorusuna açıklık getirmenin bir yoludur. (Chesterman & Arrojo, 2017, ss. 18–19)

Çeviribilimde “kurgusal dönemeç” olarak adlandırılan sürecin 1990’lı yıllardan itibaren etkili olması ile birlikte, kurgunun, “çeviri ve diğer yorumbilgisel süreçlere” ışık tutan bir kaynak olduğu anlaşılmış ve kurgusal dönemeç yirminci yüzyıl sona ermeden “çeviri kuramına en temel katkılardan birini” sağlayan bir dönemeç haline gelmiştir (Pagano, 2002, s. 819). Kurgusal dünyada çevirmen imgesini irdeleyen ilk kuramcılardan biri Rosemary Arrojo’dur. Arrojo (2006, 2010, 2014, 2018) kurgusal çeviriye dayanan yazın metinlerini inceleyerek çeviri kavramını farklı bakış açılarıyla ele almıştır.

Edwin Gentzler (2008) de yazın metinlerinde inşa edilen çevirmen imgesinin, Latin Amerika’da ulusal kimlik inşasında önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Gentzler (2008, s. 115), Borges gibi yazarların eserlerinde çevirinin Avrupalı sömürgecilere karşı bir direniş simgesi olarak kurgulandığını ve kültürel kimlik inşasında çeviriye atfedilen rolün yazın metinleri tarafından sık sık işlendiğini belirtmiştir. Öte yandan, çevirmen imgesinin yazın metinlerinde olumsuz özelliklerle kurgulanmasının sadece çeviri kavramına değil çevirmenin dahil olduğu ulusa da büyük bir zarar verebileceği vurgulanmıştır (Roberto Valdeón, 2011).

Çeviriye ilişkin “tarihsel kavram ve pratiklerin” incelenmesinde, kuramsal anlatılar kadar kurgusal anlatılar da aydınlatıcı bir role sahiptir (Delabastita & Grutman, 2005, s. 29). Çevirmen imgesinin yazın metinlerinde inşa edilmiş şekli ışığında oluşturulan söylemlerin bilimsel olmadığı düşünülse de (Delabastita & Grutman, 2005, s. 29), kurgunun insan hayatını yansıtan “meşru” bir araç olduğu bilinmektedir (Arrojo, 2018, s.

2). Bu nedenle, çevirmen imgesinin kurgusal düzeyde inşası, çeviri ediminin yazın metinlerine yansımaları olarak görülmektedir (Spitzl, 2014, s. 364). Ayrıca, kurgusal dünyada oluşturulan çevirmen imgesi, çeviri hakkında oluşturulan söylemleri yapısöküme uğratabilir ve geçmişten bu yana göz ardı edilmiş ya da özellikle gündeme getirilmemiş birtakım gerçeklikleri gün yüzüne çıkarabilir (Arrojo, 2018, s. 5). Kurgusal çevirmen imgesi ışığında, okur, çeviriye ilişkin süreçler üzerinde düşünmeye teşvik edilir ve çevirinin sadık ve “mekanik” bir “yeniden üretim aracı” olduğuna dair oluşturulan beklentilerden uzaklaşarak çevirmenler hakkında daha gerçekçi yorumlar yapılabilir (Arrojo, 2018, s. 2).

Arrojo (2018) *Fictional Translators* [Kurgusal Çevirmenler] başlıklı kitabında, çevirmenlere biçilen geleneksel rollere değinerek bu rollerin farklı geleneklerden ve tarihsel dönemlerden gelen yazarlar tarafından kaleme alınan eserlerde ne şekilde algılandığını incelemiştir. Çevirmenlerin yaratıcı ve üretken rollerinin kurguda ön plana çıkarılmasının sadakate dayanan geleneksel çeviri anlayışını etkileyeceğini belirten Arrojo (2018, s. 85), yazın metinlerine konu olan çevirinin kurgulanma şeklinin okura çeviri edimini farklı bakış açılarıyla ele alabileceği eşsiz bir fırsat sunduğunu ifade etmektedir:

Akademik çalışmalarda genellikle ılımlı bir şekilde oluşturulan söylemlere kıyasla; çeviri, yazarlık ve okuma [süreçlerini] konu edinen kurgusal metinler [okura] daha fazla nüansa sahip bir referans noktası sunar çünkü bu metinler çevirmen karakterlerinin işlerinde yaşadığı etik çıkmazlar ve süreçte söz sahibi olan yazar ve okur gibi şahıslarla kurması beklenen ilişkilerle yüz yüze geldiğinde yaşanan iç çatışmaları [tüm çarpıcılığı ile] gözler önüne serer. (Arrojo, 2018, s. 1)

Türkiye bağlamına bakıldığında, sözde çevirinin yazar tarafından “çerçeve hikâye” olarak kullanılması (Tahir Gürçağlar, 2017, s. 647); gelir seviyesi, eğitim, görünürlük ve güç parametreleri ışığında kurgusal olarak işlenen çevirmenlik algısı (Yılmaz Gümüş, 2018); değişen dünya koşulları ile birlikte çevirmen algısında meydana gelen değişiklikler (Tanış Polat & Uysal Ünalın, 2021); ve çevirmen *habitusu* üzerinden yazarın çevirmene bakışına (Arı, 2021) ilişkin çalışmalar görülebilir. Çeviriye konu edinen yazın metinlerinde çevirmenin görünürlüğü ya da görünmezliği, çevirmen müdahaleleri, çevirinin özgün metne sadakati, çevirmen ve yazar arasındaki güç çatışması, farklı eyleyiciler arasında yaşanan rekabet ve cinsiyet rollerinin çevirmen üzerindeki etkisi gibi konular ön plana çıkabilir. Bu konular, çeviribilim çalışmalarına alternatif teşkil edecek bir bakış açısıyla ele alınabilir.

2.2 Toplum Çevirmenliği

2.2.1 Toplum Çevirmeni mi, Kültürlerarası Arabulucu mu?

Toplum çevirmenliği, “sözlü iletişimde ve işaret dili yoluyla iletişimde sınırlı bir yetkinliğe sahip olan kişilerin söz konusu hizmetlere erişimini sağlayan” bir iletişim türüdür (ISO 13611, 2014). Toplum çevirmenleri polis merkezleri, mahkeme salonları, hastaneler, göçmen büroları, sosyal hizmet merkezleri gibi kamusal alanlarda hizmet verir (Wadensjö, 1998, s. 43). Toplum çevirmenliği hizmeti, yazılı çeviri ve işaret dili çevirisi eğitimi almış ve mesleki etik ilkelerine uyan profesyonel çevirmenler tarafından yerine

getirildiği gibi çevirmenlik eğitimi almadığı halde toplum çevirmenliğini mesleki bir faaliyet olarak sürdüren, gönüllü çevirmen ya da iki dilli çevirmen olarak bilinen ve profesyonel olarak nitelendirilmeyen çevirmenler tarafından da gerçekleştirilmektedir (Pokorn & Južnič, 2020, s. 80).

Kültürlerarası arabuluculuk kavramı ise Avrupa ülkelerinde yazılı ve sözlü çevirmen eğitimi veren üniversitelerin müfredat kapsamı dışında kalan dilleri konuşan insanların göçmen ya da mülteci olarak Avrupa’ya adım atmasıyla oluşan ve giderek artan çevirmen ihtiyacını gidermek için ortaya atılmıştır (Pokorn & Južnič, 2020, s. 100). Başka bir deyişle, kültürlerarası arabuluculuk kavramı, sosyolog ve kültür antropoloğu gibi uzmanların göçmen ve mültecilerle iletişim kurmak için ihtiyaç duydukları dili bilen kişileri gönüllü çevirmen olarak seçmesi ve bu kişileri kültürlerarası arabulucu olarak konumlandırması ile ortaya çıkmıştır (Pokorn & Južnič, 2020, s. 101).

Toplum çevirmeni ve kültürlerarası arabulucu kavramları arasındaki en temel fark, kültürlerarası arabulucunun “kültürel çatışmanın önlenmesi ve çözülmesi[ne]” müdahil olmasıdır (Pokorn & Južnič, 2020, s. 80). Bu fark, uluslararası kurum ve kuruluşların toplum çevirmenliğini tanımlama şeklini de etkilemiştir. Örneğin, toplum çevirmenliği Dünya Sağlık Örgütü bünyesinde “anlamda herhangi bir ekleme, çıkarma veya bozulma[ya sebep olmadan] farklı dilleri konuşan insanların arasında sözlü mesajların iletilmesinin önündeki dil engellerinin ortadan kaldırılması” olarak tanımlanırken (Verrept, 2019, s. 48) kültürlerarası arabulucu “hasta ve sağlık hizmeti veren profesyonel[ler] arasında mesajların anlaşılması ve kavranmasının sağlanması ile birlikte hasta ve sağlık hizmeti veren profesyonel[ler] arasında [uyumlu] bir ilişki kurulması[nı]” sağlamakla görevlidir (Verrept, 2019, s. 48). Bu söylemin ışığında, toplum çevirmeninin, tarafların mesajlarını tam ve eksiksiz olarak aktarmakla yükümlü olduğu ortaya çıkmaktadır; kültürlerarası arabulucu ise taraflar arasında uyumlu bir ilişki kurma görevini yerine getirebilmek için ekleme ve çıkarma gibi birtakım müdahalelerde bulunabilir.

Farklı ülkelerde ortaya çıkan farklı dil politikaları, sosyo-politik özellikler ve ihtiyaçlardan dolayı toplum çevirmenliği kavramı farklı isimlerle anılmaktadır. Söz konusu fark, genellikle arabuluculuk kavramı kullanılarak ön plana çıkarılmaktadır. Toplum çevirmenliği ve kültürlerarası arabuluculuk profilleri, özellikle sağlık sektöründe birbiri ile örtüşse de etik açıdan değerlendirildiğinde birbirinden önemli ölçüde ayrıştığı görülmektedir (Pokorn & Južnič, 2020, s. 100). Fransa, Avusturya, Yunanistan, İtalya ve Polonya’da kültürlerarası arabulucuların taraflar arasında çıkabilecek ihtilaflara çözüm bulma ve göçmenlere yönelik olarak öz-saygı ve olumlu bir imge tesis etme gibi becerilere sahip olması beklenmektedir (Halba, 2009, ss. 20-21). Almanya’da çalışan arabulucular ise eğitim ve sağlık gibi konularda toplumsal entegrasyonu sağlamak üzere iletişim engellerinin ortadan kaldırılması için “toplum çevirmenliği”, “entegrasyona yardımcı faaliyetler” ve “dil ve kültürel arabuluculuk” görevlerini bir arada yürütebilir (Becker, Grebe, & Leopold, 2010, s. 9). Aynı şekilde, kültürlerarası arabulucular İtalya gibi bazı Avrupa ülkelerinde “toplum çevirmenliği”, “anlaşmazlıkların önlenmesi ve çözümü” ve “toplumsal entegrasyon uzmanlığı” hizmetlerinden birini veya birkaçını birarada yerine getirebilir (Pokorn & Južnič, 2020, s. 87). Bu durum, söz konusu

faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde kavram karmaşasına ya da beklentilerin iç içe geçmesine neden olabilir. Toplum çevirmenliği ve Avrupa’da henüz yeni meslekleşmekte olan kültürlerarası arabuluculuk arasındaki en temel fark, kültürlerarası arabulucuların “tarafgir” bir konum olarak hizmet verdiği kişiyi “koruma” altına almasıdır (Pokorn & Južnič, 2020, s. 100).

Bu noktaya kadar ortaya çıkan bilgiler şu şekilde özetlenebilir: bir yanda kriz yönetimi ve ihtilafların çözülmesi, diğer yanda ise tarafgirlik gibi özellikler, kültürlerarası arabulucular ile toplum çevirmenleri için ayırt edici bir nitelik taşımaktadır ve bazı ülkelerde toplum çevirmenliğine ilişkin etik ilkeler arasında tarafsız olma gibi özellikler sık sık vurgulanırken (Salaets & Balogh, 2019, s. 29) kültürlerarası arabulucular taraf tutmakla yükümlü kişiler olarak görülmektedir. Taraf tutma ya da tutmama gibi bir yükümlülük, her ülkenin kendi kültürel dinamiklerine ve sosyo-politik yapısına göre değişmektedir. Bu bağlamda, tarafsızlık, çeviri hizmetinin verildiği tarafların ilişkisine müdahil olmamak, taraflarca kullanılan ifadelerin olduğundan daha açık bir hale getirilmesinden ya da örtmeceli olarak anlatılmasından kaçınmak ve çevirmenin tarafsızlığını gölgeye düşürebilecek herhangi bir çıkar ilişkisine girmemekle sağlanabilir. Göçmen ve mülteciler bağlamında çevirmenliğe etik açıdan bakıldığında, tarafgirlik özelliği olumsuz olarak nitelendirilmemelidir çünkü çevirmenler “iletişimde zayıf taraf olarak konumlandırılan kişilerin seslerine ve anlatılarına karşı etik bir sorumluluk taşımaktadır” (Inghilleri & Polezzi, 2020, s. 32).

2.2.2 Türkiye’de Toplum Çevirmenliği

Türkiye’de toplum çevirmenliğine ilişkin olarak yapılan akademik çalışmaların varlığı 2000’li yılların başına dayanmaktadır (örn. Bulut & Kurultay, 2001; Tahir Gürçağlar & Diriker, 2004). Özellikle 2011 yılından bu yana Suriye’den gelen göçmenlerle birlikte göçmen sayısında büyük bir artış yaşayan Türkiye’de toplum çevirmenliği için resmi olarak kabul edilen etik kurallar bulunmamaktadır. Çeviri Derneği ve Türkiye Konferans Tercümanları Derneği gibi kuruluşlarda sözlü çevirmenler için etik ilkeler belirlenmişse de toplum çevirmenliğinin kendisine has bir bağlamı bulunduğu kendisine özgü etik ilkelerin tanımlanması daha yararlı olabilir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Mesleki Yeterlilik Kurumu 2013 yılında yazılı ve sözlü çevirmenler için meslek standartları oluşturmuştur. Bu çerçevede 16.05.2020 tarih ve 31129 sayılı Resmî Gazete’de yerini alan toplum çevirmenliği aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

Dil farklılığı nedeniyle kamu veya sivil toplum kuruluşlarının sunduğu hizmetlerden yararlanmakta güçlük çeken bireylere ve hizmet sağlayıcılara, kolluk kuvvetleri birimlerinde, adli süreçlerde, sağlık ve eğitim ortamları ve bütün devlet kurumlarında, yerel yönetimler, acil durum ve afet, çatışma, göç, sığınma sahaları ve spor ortamları gibi alanlarda yapılan sözlü çeviri türü. (Meslekî Yeterlilik Kurumu, 2020, s. 5)¹

Meslekî Yeterlilik Kurumu tarafından 2018 yılında toplum çevirmenleri için hazırlanan mesleki yeterlilikler ise henüz yetkili makamların onayını almamıştır. Ayrıca, toplum çevirmenliği ve kültürlerarası arabuluculuk arasında yapılan ayırım, Türkiye’de

---

¹ <https://www.myk.gov.tr/images/articles/TYC/Yayinlar/seviye-tanimlayicilari-tr.pdf>

henüz terim düzeyinde ifade bulamamıştır. Bu duruma rağmen, Türkiye’de özellikle de sağlık alanında toplum çevirmeni olarak çalışan kişiler tarafsızlık ilkesini yerine getirmek yerine çevirmen müdahaleleri ile hastaya yardımcı olmak durumunda kalmaktadır (Duman, 2021, s. 115).

Örneğin, bazı çevirmenlerin hastaları tedaviye ikna edebilmek için sağlık uzmanları tarafından verilen mesajlara birtakım eklemeler yaptığı ve tamamen sorumluluk alanlarının dışına çıkarak birtakım tıbbi tavsiyelerde bulunduğu ortaya çıkmıştır (Şener & Kincal, 2019, s. 210). Türkiye’de toplum çevirmenliği farklı bölgeler arasında farklılıklar göstermektedir. Örneğin, sağlık çevirmenliği Doğu Anadolu Bölgesi’nde çoğunlukla profesyonel olmayan kişiler tarafından yapılmakta ve bu kişilerin kendilerini hasta ve sağlık uzmanı arasındaki iletişimin temel tarafı olarak konumlandığı belirtilmektedir (Ross, 2020, s. 76).

Sağlık alanında hasta ve sağlık uzmanı arasındaki ilişkinin iş birliğine dayanmasının oldukça önemli olması ve çevirmenin bu iş birliğinin yapıtaşı olması sebebiyle sağlık alanında çalışan çevirmenlerin mahkeme çevirmenlerinden daha farklı standartlara tabi olması gerektiği düşünülmektedir (Mikkelson, 2008, s. 85). Türkiye’de mahkeme çevirmenlerine bakacak olursak, mahkemelerde çeviri yapacak başka bir kişi bulunmaması durumunda zaman zaman yabancı dil bilgisini belgelendiren kişilerin görevlendirilmesi nedeniyle birtakım sorunlar yaşandığı belirtilmektedir (Eryılmaz & Demez, 2021, ss. 152-153).

Bu tür durumların yaratabileceği olası sorunları gidermek için Meslekî Yeterlilik Kurumu tarafından toplum çevirmenliğine ilişkin olarak hazırlanan ulusal yeterlilik kriterlerinde “Toplum Çevirmeni Sınav Alanı/Alanları” başlığı altında “a) kolluk hizmetleri, b) adli bilirkişilik, c) sağlık, d) acil durum ve afet, çatışma ortamları, e) spor, f) eğitim” gibi alanlarda başarılı olunması gerektiği bildirilmiştir (Meslekî Yeterlilik Kurumu, 2018, s. 5).² Bu kriterler, Türkiye’de etik kurallar çerçevesinde henüz resmîyet kazanmamış olsa da toplum çevirmenliği kapsamında yapılacak fısıldayarak çeviri ve ardıl çeviri gibi hizmetler için birtakım başarı ölçütlerinin gündeme getirilmesi açısından önemlidir.

Örneğin, fısıldayarak çeviri için belirlenen “[b]ilgi içeriğini[n] erek dile, doğru ve eksiksiz aktarı[ması]” ölçütü, toplum çevirmenliğinin tarafsız bir şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğine işaret ederken “[h]edef kitleye uygun söz varlığını[n] kullanı[ması]” kültürel arabuluculuğun yerine getirilmesini de sağlamaktadır (Meslekî Yeterlilik Kurumu, 2018, s. 26).³ Bu bağlamda, göçmenlere en uygun üslubun seçilmesi ya da çevirinin göçmenlerin kültürel düzeyine uygun bir şekilde çerçeveselmesi ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkları ya da ihtilafları da önleyecektir. Diğer bir örnek ise toplum çevirmenliği kapsamında yapılacak ardıl çeviri için belirtilen başarı ölçütleridir: “[g]örüşmenin bilgilendirici içeriğini[n] erek dile doğru, eksiksiz ve tarafsız olarak

²<https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=cevirmen-yeterlilikleri---toplum-cevirmeni---yayinlanan-taslak.15.12.2018.pdf>

³<https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=cevirmen-yeterlilikleri---toplum-cevirmeni---yayinlanan-taslak.15.12.2018.pdf>

aktarı[ması]” ölçütü, toplum çevirmenlerinin tarafsızlığına vurgu yaparken “kültürel özelliklerin” ve “hassasiyetlerin” gözetilerek çeviri yapılması ölçütü, kültürel arabuluculuk vurgusu yapmaktadır (Meslekî Yeterlilik Kurumu, 2018, s. 10).⁴ Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere, her ne kadar kavramsal düzeyde ifade bulmamış olsa da kültürlerarası arabuluculuk Türkiye’de toplum çevirmenliğini tamamlayıcı bir role sahiptir.

3. İnceleme

3.1 “Interpreter of Maladies”

2000 yılında Kurgu Dalında Pulitzer Ödülü’ne layık görülen *Interpreter of Maladies*, Jhumpa Lahiri’nin yazdığı dokuz öyküden oluşmaktadır: “A Temporary Matter” [“Geçici Arıza”], “When Mr. Pirzada Came to Dine” [“Bay Pirzada Yemeğe Geldiğinde”], “Interpreter of Maladies” [“Dert Yorumcusu”], “A Real Durwan” [Gerçek Bir Kapıcı], “Sexy” [Seksi], “Mrs. Sens’s” [“Bayan Sen’in Evinde”], “This Blessed House” [“Kutsanmış Ev”], “The Treatment of Bibi Haldar” [“Bibi Haldar’ın Tedavisi”] ve “The Third and Final Continent” [“Üçüncü ve Son Kıta”]. İngilizlerin Hindistan’da hüküm sürdüğü dönemde en önemli şehirlerden biri olan Kolkata’ya çocukluk zamanında sık sık giden Lahiri, eserlerinde göçmenlik, aidiyet, kimlik, asimilasyon, arada kalmışlık duygusu, kültürlerarası çatışma, kuşaklar arasında yaşanan gerilimler ve göçmen Hint kadınlarının geleneksel ve modern yaşam arasında çektiği sıkıntıları konu almaktadır.

Kitaba adını veren “Interpreter of Maladies” başlıklı öyküde, eski bir Hint eyaleti olan Bengal yerlisi Das ailesinin Amerika’ya yerleştikten sonra Hint tapınaklarını görmek için düzenlediği gezide Mr. Kapasi ile olan ilişkisi anlatılmaktadır. Hindistan’ın Gucerat bölgesinde konuşulan Guceratça dilini bilmeyen bir doktorun kliniğinde çevirmenlik yapan Mr. Kapasi, yaptığı çeviriler nedeniyle kendisine ilgi duyan Mrs. Das’ın hayranlığını kazanmıştır. Bu hayranlığın samimi bir ilişkiye dönüşmesini konu alan öyküde, Mrs. Das, kendisine çevirmen olarak eşlik eden Kapasi’ye ikinci çocuğunun kocasından olmadığını söyleyecek kadar güvenerek yaşadığı acılara bir çözüm bulmasını istemiştir. Das ailesi Amerika’da yaşadığı kültürel asimilasyon nedeniyle anavatanının dilini konuşamamakta ve halkla iletişimini Mr. Kapasi sayesinde kurmaktadır. Yabancı diller eğitimi alan ve en büyük hayali farklı “ulusların arasında sözlü çevirmenlik yapmak” olan Mr. Kapasi’nin farklı dil ve lehçeleri rahatlıkla konuşabiliyor olması, sömürgecilik nedeniyle “kimliksiz [kalmış] bir ulusun alegorisi” olarak görülebilir (Palusci, 2008, s. 127).

Lahiri’nin kurguladığı karakterlerin en temel özelliği, Bhabha’nın (1994, s. 7) ifadesi ile, “arada kalmışlık[tır]”. Lahiri kendisini “Amerikan yazar, Hint kökenli Amerikan yazar, Britanya doğumlu yazar, Britanya doğumlu Hint yazar, yurt dışında yaşayan Hint vatandaşı (NRI), ve Amerika’da büyümüş ve Amerikalı gibi davranan Hintli (ABCD)” olarak tanımlayarak arada kalmışlık duygusunu kendisinin de yaşadığını vurgulamaktadır (Lahiri, 2002, s. 114). Göçmen kimliğinin en önemli unsurlarından birinin “çeviri” olduğunu vurgulayan yazar, göçmenlerin “hayatta kalmak için” ve gittikleri ülkede

⁴<https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=cevirmen-yeterlilikleri---toplum-cevirmeni---yayinlanan-taslak-15.12.2018.pdf>

ötekileştirilmekten kurtulmak için birer “çevirmen” olarak hareket ettiğini belirtmektedir (Lahiri, 2002, s. 119). Öykülerinin içinde farklı lehçeler kullanan Lahiri tarafından oluşturulan biçimsel özellikler, sömürgecilik sonrası dönem eserlerinde mevcut olan çeviri vurgusunu gözler önüne sermektedir. Lahiri’nin öykülerinin çeviriden farkı, Tymoczko’nun (1999, s. 19) aşağıdaki sözleri ile özetlenebilir:

[...] çeviriden farklı olarak, sömürgecilik sonrası yazarlar metin aktarımı yapmamaktadır. Bu yazarlar yazın eserlerinin arka planı olarak dil, bilişsel sistem, yazın alanı (metinler, türler, efsaneler, vb.), maddi kültür, toplumsal sistem ve yasal çerçeve ve tarih gibi [unsurlardan oluşan] kültürlerini aktarmaktadır. Bir çevirmen ise görünüşte çok daha sınırlı bir alan [içinde hareket ederek] sadece tek bir metni aktarmaktadır.

Das ailesi fertlerinin kendilerini başka bir kültüre “çevirmesi” nedeniyle (Rushdie, 1991, s. 17), küreselleşen modernitenin temsilcileri olarak anavatanlarına yabancılaştığı görülmektedir. Aile artık Hindistan’a karşı duygusal bir bağ hissetmemekte ve Hindistan’ın her bir köşesini birbirine benzeyen egzotik yerler olarak görmektedir. Kendi kültürüne bu derece yabancılaşan Mrs. Das, öykünün sonunda Mr. Kapasi için de büyük bir hayal kırıklığı haline gelmiştir.

3.2. “Dert Yorumcusu”

Örnek 1

Kaynak Metin:

"Oh? Where?" Mr. Das asked. "I work in a doctor's office." "You're a doctor?" "I am not a doctor. **I work with one. As an interpreter.**" "**What does a doctor need an interpreter for?**" "He has a number of Gujarati patients. My father was Gujarati, but many people do not speak Gujarati in this area, including the doctor. And so the doctor asked me to work in his office, **interpreting what the patients say.**" "**Interesting, I've never heard of anything like that,**" Mr. Das said. Mr. Kapasi shrugged. "It is a job like any other" "**But so romantic,**" Mrs. Das said dreamily, breaking her extended silence. [...] "**What's so romantic about it?**" (Lahiri, 1999, s. 17)

Erek Metin:

“Öyle mi, nerede?” diye sordu Bay Das.

“Bir doktorun muayenehanesinde çalışıyorum.”

“Siz doktor musunuz?”

“Hayır, değilim. Bir doktorun yanında çalışıyorum. **Tercüman olarak.**”

“**Bir doktor neden tercümana ihtiyaç duyar ki?**”

“Gucerat’lı birçok hastası var. Benim babam da Gucerat’lıydı. Ama bu bölgede, doktor dahil olmak üzere Gucerat dili konuşabilen fazla insan yok. Bu yüzden muayenehanesinde çalışıp **hastaların söylediklerini tercüme etmemi** istedi benden.”

“**İlginç. Daha önce hiç böyle bir şey duymamıştım,**” dedi Bay Kapasi omuzlarını silkerek, “Bu da sıradan bir iş,” dedi. Bayan Das sessizliğini bozarak, “**Ama çok romantik,**” dedi. [...] “**Bunun neresi romantik?**” (Lahiri, 2000, s. 50).

İncelemenin ilk örneğinde, Mr. Kapasi ile Hindistan ziyareti sırasında çeviri hizmeti ve tur rehberliği için anlaşılan Das ailesinin, Kapasi'nin bir klinikte çevirmen olarak çalışmasını anlamlandıramadığı görülmektedir. Bu örnek, çeviri ediminin kapsamının toplumda herkes tarafından tam olarak bilinmediğine işaret etmektedir. Bu sorunun en temel nedeni, çevirmenlik kavramının kendi içinde barındırdığı belirsizliktir (Gentile, 1997). Ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, özellikle toplum çevirmenliğine yaklaşım, bazı ülkelerde "toplum çevirmenliği" kavramının hiç kullanılmamasına (bu tür ülkelerin sayısı giderek daha da azalmaktadır) ya da toplum çevirmenliğinin "sıradan bir dil hizmeti" olarak görülmesine dayanırken toplum çevirmenliği bazı ülkelerde akreditasyon gerektiren bir meslek olarak bilinmektedir (Buendia, 2010, s. 11).

Birinci örneğe benzer bir durumun sıklıkla yaşandığı Türkiye'de, sığınmacılar ve göçmenler için çalışan çevirmenler üzerinde yapılan bir araştırmanın sonucunda, toplum çevirmenine biçilen aktarım rolünün zaman zaman "makine", "robot", "ayna" ve "kanal" gibi metaforlarla sınırlandırılmasının, toplum çevirmenliğinin diğer çeviri türlerinden farkının bilinmemesine neden olduğu ortaya çıkmıştır (Polat Ulaş, 2020, s. 677). Bu örnekte de görüldüğü gibi, yapılan işin tam olarak ne olduğunun anlaşılabilmesi, Mr. Kapasi'nin mesleğinin Mrs. Das tarafından "romantik" olarak nitelendirilmesine neden olmuştur (Lahiri, 1999, s. 50). Mr. Kapasi'nin mesleki kimliğine ilişkin olarak oluşan algı, yanlış beklenti ve varsayımlara yol açmıştır (Bergantino, 2022). Bu tür anlaşmazlıklar, Lahiri'nin öyküsünün temelini oluşturmaktadır (Hutton, 2020, s. 2).

Örnek 2

Kaynak Metin:

"**Tell us a typical situation.**" She settled back in her seat, her head tilted in a patch of sun, and dosed her eyes. "**I want to picture what happens.**"

"Very well. The other day a man came in with a pain in his throat." "Did he smoke cigarettes?" "No. It was very curious. He complained that he felt as if there were long pieces of straw stuck in his throat. **When I told the doctor he was able to prescribe the proper medication.**" "That's so neat." "Yes," Mr. Kapasi agreed after some hesitation. "**So these patients are totally dependant on you,**" Mrs. Das said. She spoke slowly as if she was thinking aloud. "**In a way, more dependant on you than the doctor.**" "How do you mean? How could it be?" "Well, for example, you could tell the doctor that the pain fell like a burning, not straw. The patient would never know what you had told the doctor, and the doctor wouldn't know that you had told the wrong thing. **It's a big responsibility.**" "Yes, a big responsibility you have there, Mr. Kapasi," [...] (Lahiri, 1999, ss. 17-18).

Erek Metin:

Bize biraz işinizden bahsedin, Bay Kapasi," dedi Bayan Das.

"Ne öğrenmek istersiniz, hanımefendi?"

Bilmiyorum. Ağzına biraz patlamış pirinç atıp, dudaklarının kenarındaki hardal yağını yalayarak omuzlarını silkti. "**Tipik bir olayı anlatın örneğin.**" Arkasına yaslandı, başını güneşe doğru çevirdi ve gözlerini kapattı. "**Anlattıklarınızı gözümün önünde canlandırmak istiyorum.**"

“Pekâlâ. Bir gün boğazı ağrıyan bir adam geldi»

“Sigara içiyor muydu?”

“Hayır. Çok garip bir durumdu. Boğazına uzun çubuklar batıyormuş gibi hissettiğini söyledi. **Doktora bunu anlattığımda uygun bir reçete yazmıştı.**”

“Bu çok hoş”

Bay Kapasi bir süre tereddüt ettikten sonra, “Evet” diye onayladı.

«**Yani bu hastalar tamamen size bağımlı,**” dedi Bayan Das sesli düşünüyormuş gibi yavaşça konuşuyordu. **“Belki de doktordan daha çok size bağımlılar.”**

“Örneğin, siz doktora hastanın boğazına bir şey battığını değil de boğazının yandığını söyleyebilirsiniz. Hasta sizin doktora ne anlattığınızı asla bilemez. Doktor da sizin farklı bir şey söylediğinizi anlayamaz. **Büyük bir sorumluluk bu.**” Bu fikri Bay Das onayladı. **“Evet, gerçekten büyük bir sorumluluk üstleniyorsunuz”** (Lahiri, 2000, ss. 50-51).

Sağlık çevirmeninden beklenen roller arasında dil düzeyinde aktarım yapmak, iletişimi kolaylaştırmak (örn. verilen mesajı açıklığa kavuşturmak) ve kültürel arabuluculuk yapmak gibi faaliyetler yer almaktadır (Roy, 2002). İkinci örnekte, yaptığı işin en temel örneğini vermesi istenen Mr. Kapasi’nin verdiği cevabın, mesajın açıklığa kavuşturulması yönünde olması; sağlık alanında çalışan uzmanların çevirmenlerden öncelikli beklentisinin dillerarası çeviri yapmanın da ötesinde hekim ve hasta arasında yanlış anlaşılmalara önlenmesi olduğuna işaret etmektedir (bkz. Pöchhacker, 2000, ss. 49-63). Türkiye’de de sağlık uzmanları tarafından büyük bir önem atfedilen bu durum nedeniyle, özellikle kesit dil aktarımında sorun yaşandığı durumlarda çevirmenlerin özel alan ifadelerini günlük dile çevirdiği ve bu ifadeleri “duruma uygun olduğunu düşündüğü örneklerle zenginleştirerek hasta ile aynı ufuğa ulaşabilmeye çalıştığı” belirtilmiştir (Duman, 2018, s. 85). Yukarıdaki örnekte, hastaların “doktordan çok” çevirmene “bağımlı” olduğunun ve çevirmenin “çok büyük bir sorumluluk” yüklendiğinin vurgulanması ile çevirmenin hasta tarafından kullanılan dil ile hekim tarafından kullanılan kesit dil arasında bir arabulucu olduğuna da işaret edilmektedir.

Ayrıca, sağlık çevirmenliği bağlamında ortaya çıkan en çarpıcı durumlardan biri hasta ve hekim arasındaki “asimetrik ilişkidir” (Albl-Mikasa & Hohenstein, 2017, s. 131). Hekimin kullandığı dilin çevirmen tarafından basitleştirilerek anlatılması ve hasta tarafından hastalığın belirtilerine ilişkin olarak yapılan ve kimi zaman anlaşılması oldukça zor olan betimlemelerin hekime açık ve net bir şekilde aktarılması, bu asimetrik ilişkinin belirli bir dereceye kadar da olsa aşılmasına ve iletişimin sağlanmasına olanak tanımaktadır. Mesajın hekime en net şekilde aktarılmasını sağlayan çevirmenler bu nedenle hastalardan bilgi çıkaran “madenci[ler]” olarak görülmektedir (Angelelli, 2004, s. 131). Çevirmenin, hastanın sıkıntısının tam olarak ne olduğunu (örn. boğazda batma ya da yanma) anlamak için çaba göstermesi gerektiğine işaret eden yukarıdaki örnek, sağlık çevirmenlerinin hastanın derdini en doğru şekilde aktarabilmek için adeta bilgi kazıdığına işaret eden madenci metaforu ile örtüşmektedir.

Örnek 3

Kaynak Metin:

[...] when the doctor offered to pay him twice as much as he earned at the grammar school, he accepted. Mr. Kapasi knew that his wife had little regard for his career as an interpreter. [...] If ever she referred to his position, she used the phrase **"doctor's assistant," as if the process of interpretation were equal to taking someone's temperature, or changing a bedpan.** She never asked him about the patients who came to the doctor's office, or said that his job was a big responsibility. For this reason it flattered Mr. Kapasi that Mrs. Das was so intrigued by his job. Unlike his wife, she had reminded him of **its intellectual challenges.** She had also used the word **"romantic."** She did not behave in a romantic way toward her husband, and yet she had used the word to describe him (Lahiri, 1999, s. 19).

Erek Metin:

[...] doktorun ona okuldan aldığından iki kat fazla maaş verme teklifini kabul etti. Bay Kapasi, karısının onun tercümanlık kariyerine fazla önem vermediğini, [...] biliyordu. Ne zaman kocasının **mesleğinden bahsedilse, sanki tercüme yapmak bir insanın ateşini ölçmek veya lazımlığını değiştirmekle aynı işmiş** gibi, **"Doktor Asistanı"** diyordu. Muayenehaneye gelen hastalar hakkında asla soru sormuyor ya da işinin büyük bir sorumluluk gerektirdiğini kabullenmiyordu.

Bu yüzden Bayan Das'ın işiyle ilgilenmesi Bay Kapasi'nin çok hoşuna gitmişti. Karısının aksine ona işinin **zihinsel** zorluklarından bahsetmiş, ayrıca **"romantik"** kelimesini kullanmıştı. Kocasına karşı romantik davranmazken, onun işini nitelendirmek için bu kelimeyi kullanmıştı (Lahiri, 2000, ss. 52-53).

Üçüncü örnekte, çevirmenin görevinin ateş ölçmek ve lazımlık değiştirmek gibi işleri yapmadığını vurgulayan Mr. Kapasi, çevirmenliğin "büyük bir sorumluluğu" olan ve "entelektüel" boyutu bulunan bir iş olduğunu belirtmektedir. Bu örnek, büyük ölçüde Türkiye'deki durum ile örtüşmektedir. Sağlık alanında çalışan bazı çevirmenler, hastanede çevirmenlik hizmeti dışında hastalara refakat etmek ve birtakım evrak işlerini takip etmek zorunda kaldıklarını belirterek bazı durumlarda hasta bakıcı ya da hemşire rollerini de yerine getirdiklerini ifade etmiştir (Şener & Kincal, 2019, s. 208).

Kamu ya da toplum hizmeti veren insanlar arasında dil düzeyinde farklar olabildiği gibi, toplum çevirmeninden beklentiler de "kurumsal bağlama" göre değişiklik gösterebilir (Vargas Urpi, 2012, s. 54). Çevirmenin profesyonel olması veya olmaması fark etmeksizin, kurum içindeki güç ilişkileri çevirmenden beklenen rollere yön verebilir. Dil ve kültür düzeyinde sermayeyi elinde bulunduran eyleyiciler ile bulundurmayan eyleyiciler arasındaki güç ilişkisi, çevirmen ve kurum arasındaki ilişkiye de yansıtılabilir (Cho, 2021, s. 4). Kurumsal bağlam, toplum çevirmenliği hizmetinin tarafları arasındaki rolleri ve söylemi şekillendiren bir "tahakküm alanı" olarak düşünülmelidir (Lindstrom, 1992, s. 102). Bu nedenle, tahakküm ilişkilerine yön veren "söylem-dışı bilgin[nin]" edinilmesi, çevirmenin çalıştığı kurum içindeki rolününün şekillenmesine yardımcı olur (Hale, 2007, s. 17). Aksi takdirde, toplum çevirmenleri, "profesyonel hayatın karmaşık [ve] belirsiz [beklentileri]" ile karşı karşıya kalabilir (Schön, 1987, s. 4).

Örnek 4

Kaynak Metin:

"I beg your pardon. Mrs. Das, but why have you told me this information?"

[...]

One day I had the urge to throw everything I own out the window, the television, the children, everything. Don't you think it's **unhealthy**?" He was **silent**. "**Mr. Kapasi, don't you have anything to say? I thought that was your job.**" "**My job is to give tours, Mrs. Das.**" "**Not that. Your other job. As an interpreter.**" "**But we do not face a language barrier. What need is there for an interpreter?**" "That's not what I mean. I would never have told you otherwise. Don't you realize what it means for me to tell you?" "What does it mean?" "It means that I'm tired of feeling so terrible all the time. Eight years, Mr. Kapasi, I've been in pain eight years. **I was hoping you could help me feel better, say the right thing. Suggest some kind of remedy**" (Lahiri, 1999, s. 26-27).

Erek Metin:

[...] Bay Kapasi, "Anlayamadım Bayan Das, ama bunu bana neden anlattınız?" diye sordu.

[...] Her şeyi fırlatıp atmak istiyorum. Bir gün sahip olduğum her şeyi; televizyonu, çocukları, her şeyi pencereden atmak istedim. Sizce de garip değil mi?"

Bay Kapasi konuşmuyordu.

"Bay Kapasi, bir şey söylemeyecek misiniz? Bunun sizin işiniz olduğunu zannediyordum."

"Benim işim insanları gezdirmek, Bayan Das."

"Hayır, o değil, diğer işiniz; tercümanlık."

"Ama bizim aramızda bir dil engeli yok ki, burada bir tercümana ne ihtiyaç var?"

"Söylemek istediğim şey bu değil. Yoksa asla anlatmazdım. Size bunu anlatmanın bana ne ifade ettiğini anlamıyor musunuz?"

"Nedir?"

"Bunun anlamı, hayatımın her saniyesini kendimi kötü hissederek geçirmekten yorulmuş olmam. Sekiz yıldır Bay Kapasi, tam sekiz yıldır acı çekiyorum. **Kendimi daha iyi hissetmememe yardımcı olacağınızı, bana doğru şeyleri söyleyeceğinizi, anlattıklarımıza bir çare bulacağınızı umuyordum**" (Lahiri, 2000, s. 63-64).

Dördüncü örnekte, Mrs. Das'ın ikinci çocuğunun evlilik dışı olduğunu söylemesi üzerine oluşan sessizlik nedeniyle, Mrs. Das'ın kendisine çevirmenliğin gerekliliklerini hatırlatması sonucunda Kapasi'nin aralarında aşılması gereken bir "dil engeli" bulunmadığı için hiçbir şey yapmak zorunda olmadığını açıkladığı görülmektedir. Ortada çeviriyi zorunlu kılan herhangi bir durum olmadığı halde, Mrs. Das'ın çevirmenden birşeyler söylemesini ve bir çözüm üretmesini istediği ortaya çıkmaktadır. Burada dikkat çeken nokta, çevirmenin eyleycilik özelliğini kullanarak yaptığı işe belirli sınırlar getirmeye çalışması ve nötr bir tutum sergilemek istemesidir.

Bu bağlamda, Türkiye'deki duruma baktığımızda, özellikle hastane ortamında çalışan çevirmenlerin isteseler de tarafsız kalamadığı çünkü işlerini yaparken empati duygusunun daha ağır bastığı görülmektedir (Duman, 2021). Bu örnek, çalışmanın

başında da değinildiği gibi toplum çevirmenliği ile kültürel arabuluculuk kavramları arasındaki farkı akla getirmektedir: bu iki kavram her ne kadar belirli bir dereceye kadar örtüşse de etik düzeyde büyük bir fark göstermektedir (Pokorn & Južnič, 2020, s. 100). Kavramsal benzerlikler, toplum çevirmenliği ve kültürlerarası arabuluculuk için “yetkinlik ve performans düzeyindeki beklentilerin hedefinden sapsmasına neden olabilir” (Pokorn & Južnič, 2020, s. 100). Örnekte görüldüğü gibi, Mr. Kapasi'nin kültürlerarası arabuluculuk yerine çevirmenlik profilini ön plana çıkarmak istemesi, mesleği için oluşturulan beklentileri değiştirmek istemesinin en çarpıcı örneğidir (Bergantino, 2022). Bu nedenle, arabuluculuk, tarafgirlik ve sorun çözme gibi rollerinin yanı sıra sözlü çevirmenlik rolünü de üstlenen kültürlerarası arabulucular ile tarafsız olması beklenen toplum çevirmenleri arasında kavramsal düzeydeki farkın altının çizilmesi önem taşımaktadır (Pöchhacker, 2008, s. 21). Lahiri'nin öyküsü kurgusal düzeyde de olsa bu farkı ön plana çıkarmaktadır. Türkiye'deki duruma bakıldığında ise aşağıdaki noktalara değinilebilir:

[...] ülkemizdeki en güncel sağlık mevzuatı bağlamında tercümanın bir “rehber” olarak değerlendirildiği ve salt sözlü çevirmen rolünden farklı olarak kültürlerarası arabuluculuk rolüne görev tanımı ve içeriği bakımından da yer verildiği görülmüştür. Uluslararası göç ile bağlantılı olarak verilen dilsel iletişim yardımcılığı için henüz arabuluculuk ifadesinin tercih edildiğini belirtmenin güç olduğu, bunun yerine sözlü çeviriye ifade eden tercümanlık adlandırmasının kullanıldığı söylenebilir. (Duman, 2018, s. 23)

Yukarıdaki örnekte, Mrs. Das'ın çevirmenden sorununu çözmesini istemesi ve çevirmenin arada bir dil engeli yokken görevini sürdürmenin gereksiz olduğunu belirtmesi, bir yandan çevirmene ilişkin olarak oluşturulan farklı profil ve beklentilere vurgu yaparken, diğer yandan da çevirmen ve arabulucunun görev kapsamalarının arasındaki ayrımın toplumda net olarak yapılamadığına işaret etmektedir. Bu durum, Duman'ın (2018, s. 23) da Türkiye bağlamında ifade ettiği nokta ile örtüşmektedir.

Örnek 5

Kaynak Metin:

Mr. Kapasi felt insulted that Mrs. Das should ask him to **interpret** her common, trivial little secret. She did not resemble the patients in the doctor's office, those who came glassy-eyed and desperate, unable to sleep or breathe or urinate with ease, unable, above all, to give words to their pains. **Still, Mr. Kapasi believed it was his duty to assist Mrs. Das.** Perhaps he ought to tell her to confess the truth to Mr. Das. He would explain that honesty was the best policy. Honesty, surely, would help her feel better, as she'd put it. **Perhaps he would offer to preside over the discussion, as a mediator.** He decided to begin with the most obvious question, to get to the heart of the matter, and so he asked, "Is it really pain you feel, Mrs. Das, or is it guilt?" (Lahiri, 1999, ss. 27-28).

Erek Metin:

Bayan Das ondan, bu küçük önemsiz sırrı için **yardım** istediğinde kendini aşağılanmış hissetti. Doktorun muayenehanesine gelen donuk bakışlı, umutsuz ve kolaylıkla uyuyamayan, nefes alamayan veya çiş yapamayan, daha da ötesi doktora ağrılarını anlatmaktan aciz hastalara hiç benzemiyordu. Yine de Bay Kapasi **ona yardım etmenin kendi görevi olduğunu düşündü.** Belki gerçeği itiraf etmesini söylemeliydi. Dürüstlüğü

en doğru yol olduğunu anlatmalıydı. Dürüst olmak kesinlikle kendini daha iyi hissetmesini sağlayacaktı. Konunun özüne inebilmek için en bildik soruyla başlamaya karar verdi. “Hissettiğiniz gerçekten acı mı, yoksa suçluluk duygusu mu?” (Lahiri, 2000, ss. 64-65).

Beşinci örnekte ise “[p]erhaps he would offer to preside over the discussion, as a mediator” [belki de tartışmayı arabulucu olarak yönetmeyi teklif etmeliydi] ifadesi, Mrs. Das’ın yaşadığı sıkıntı nedeniyle çevirmenlik profilini bir kenara bırakmayı düşünen Kapasi’nin arabulucu olarak devam etmek istediğine dikkat çekerek çevirmenlik ve arabuluculuk arasındaki farka önemli bir vurgu yapmaktadır.⁵ Başlangıçta kendisini çevirmen olarak konumlandırmak üzere büyük bir çaba sarfeden Mr. Kapasi, iletişimin aksamaması için Mrs. Das’ın özel hayatına müdahil olmuş ve Das’ın rahatsızlığının “acıdan” mı yoksa “suçluluk duygusundan” mı kaynaklandığını anlamaya çalışmıştır. İletişim esnasında ortaya çıkabilecek olası engellerin ortadan kaldırılması için çevirmenlerin zaman zaman eyleycilik özelliklerini kullanarak stratejik tercihler yaptığı bilinmektedir (Pirini, 2017). Başka bir ifadeyle, çevirmenler zaman zaman etik kuralların öngördüğü şekilde davranmayı bırakarak bir taraf haline gelmektedir.

Çevirmenlerin kendilerine bu şekilde tanıdığı eyleycilik hakkını kullanma şekli farklı durumlara göre farklılık gösterdiğinden çevirmenlerin konuya ne ölçüde müdahil olabileceğini belirleyen normatif söylemler, konunun hassasiyet düzeyi göz önüne alındığında çoğu zaman herhangi bir işe yaramamaktadır (Kermit, 2020, s. 7). Bu nedenle, sahadaki toplum çevirmenliği ile mesleki etik ilkelerinin teorik olarak yön verdiği normlar arasında çoğu zaman büyük bir uyumsuzluk ortaya çıkmaktadır (Inghilleri, 2013; Ng & Crezee, 2020, s. 2). Türkiye’deki duruma bakıldığında, toplum çevirmenlerinin büyük bir kısmının müdahil çevirmenler olarak görev yapmak zorunda kalması nedeniyle tarafsızlık ilkesinin her zaman gözetilemediği tespit edilmiştir (Duman, 2021, s. 130).

4. Sonuç

Jumpa Lahiri’nin (1999) “Interpreter of Maladies” adlı öyküsünde kurgulanan çevirmen karakterinden yola çıkarak toplum çevirmenliği konusuna ışık tutan bu çalışma, Türkiye’deki uygulamaları ele alan araştırmaların sağlık çevirmenlerine ilişkin olarak oluşturduğu söylemleri ve inşa ettiği imgeleri, öyküde geçen farklı profillerin irdelenmesi için kullanmıştır. Öyküde oluşturulan çevirmen imgesine bakıldığında (i) tarafsız davranma ilkesinin bilincinde olan, (ii) zaman zaman bu ilkedен feragat eden ve (iii) yaptığı işin tanım ve kapsamının tam olarak bilinmediğinin farkında olan bir çevirmen karşımıza çıkmaktadır. Öykü boyunca, çeviri kavramının metaforik olarak kullanıldığı durumlarda bile çevirmenlik ve arabuluculuk arasındaki farklar vurgulanmış ve çevirmenin karşı karşıya kaldığı farklı rollere yer verilmiştir.

Türkiye’de toplum çevirmenliği hakkında ortaya çıkan söylemlere yer veren bu çalışmada, toplum çevirmenliği çatısı altında yürütülen faaliyetlerin kültürel arabuluculuğu da kapsadığı ve çevirmenlerin zaman zaman tarafsızlık ilkesinden

⁵ Bu cümle, Türkçe çeviride bulunmamaktadır. Türkçe çeviride de aynı vurgunun yapılmış olması daha yerinde bir tercih olacaktır.

uzaklaşarak anlaşmazlıkların çözülmesi, sorunların giderilmesi ve hastayla sağlık uzmanı arasında iş birliğinin sağlanması gibi görevleri de gerçekleştirdiği vurgulanmıştır. Bu nedenle, “Interpreter of Maladies” öyküsünün başlığının “Dert Yorumcusu” olarak Türkçeye aktarılması ve çeviride -İngilizce başlıktaki metaforik kullanımın aksine- “çevirmen” sözcüğü yerine “yorumcu” sözcüğünün tercih edilmesi gerekçeli bir karar olarak görülebilir.

Son olarak, sömürgecilik sonrası toplumsal olayları konu alan Lahiri’nin bir diaspora yazarı olarak yaşadığı belirsizlik ve arada kalmışlık duygusunun, öyküdeki çevirmen imgesine yansıdığını ve çevirmenin de mesleğini icra ederken farklı rollerin arasında ikilem yaşadığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu noktadan hareketle, Türkiye’de sağlık alanında çalışan çevirmenlerin de toplum çevirmenliği ve kültürel arabuluculuk profilleri arasında mesleki kimlik algısı bakımından aynı durumu yaşadığı söylenebilir. Öte yandan, saha uygulamalarında “tarafsızlık modeli” ile “tarafgirlik modeli” arasında çok kesin bir sınır bulunmaması ve mevcut farkın bir “derecelendirme meselesi[nden]” ibaret olması nedeniyle bazı durumlarda toplum çevirmenliğinin nerede bitip kültürlerarası arabuluculuğun nerede başladığını söylemenin çok da kolay olmaması, çevirmenin yaşadığı arada kalmışlık duygusunu çoğu zaman hissedilir kılmaya devam edecektir (Martin & Valero-Garcés, 2008, s. 2).

Kaynakça

- Albl-Mikasa, M., & Hohenstein, C. (2017). Cognition in community interpreting: The influence of interpreter’s knowledge of doctor-patient interaction. D. Perrin & U. Kleinberger (Yay. Haz.), *Doing Applied Linguistics—Enabling Transdisciplinary Communication* içinde (ss. 130-138). Walter de Gruyter GmbH & Co KG.
- Angelelli, C. V. (2004). *Medical interpreting and cross-cultural communication*. Cambridge University Press.
- Arı, S. (2021). Toplumsal yaşamda çevirmen algısı ve edebiyat metinlerine yansması: Tercüman Raif Efendi. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, 30, 1-17. <http://10.37599/ceviri.880710>
- Arrojo, R. (2006). Translation and impropriety: A reading of Claude Bleton’s ‘Les nègres du traducteur’. *Translation and Interpreting Studies*, 1(2), 91–109.
- Arrojo, R. (2010). “Fictional texts as pedagogical tools.” C. Maier & F. Massardier-Kenney (Yay. Haz.), *Literature in translation: Teaching issues and reading practices* içinde (ss. 53–68). Kent State University Press.
- Arrojo, R. (2014). The power of fiction. K. Kaindl & K. Spitzl (Yay. Haz.), *Transfiction: Research into the realities of translation fiction* içinde (ss. 37–49). John Benjamins.
- Arrojo, R. (2018). *Fictional translators. Rethinking translation through literature*. Routledge.

Reading the Short Story of “Interpreter of Maladies” through the Lens of the Discourse on
Healthcare Interpreters in Turkey: Interpreter or Trouble Shooter?

- Baer, B. J. (2022). Transfiction in late Soviet society: The imaginary east in Semyon Lipkin’s *Dekada*. D. M. Spitzer & P. Oliveira (Yay. Haz.), *Transfiction and bordering approaches to theorizing translation: Essays in dialogue with the work of Rosemary Arrojo* içinde (ss. 94-110). Routledge.
- Becker, C., Grebe, T., & Leopold, E. (2010). *Sprach- und Integrationsmittler/-in als neuer Beruf: Eine qualitative Studie zu Beschäftigungspotenzialen, Angebotsstrukturen und Kundenpräferenzen*. Diakonie Wuppertal.
- Bergantino, A. (2022). Translators and identity in Jhumpa Lahiri’s transfiction. *Perspectives*. Çevrimiçi ön yayın. <https://doi.org/10.1080/0907676X.2022.2118614>
- Bhabha, H. K. (1994). *The location of culture*. Routledge.
- Bischoff, A. (2020). The evolution of a healthcare interpreting service mapped against the bilingual health communication model: a historical qualitative case study. *Public Health Reviews*, 41(1), 1-25.
- Buendia, CT (2010). ‘Community interpreting: breaking with the ‘Norm’ through normalisation’, *The Journal of Specialized Translation*, 14, 1411–25.
- Bulut, A., & Kurultay, T. (2001). Interpreters-in-aid at disasters: Community interpreting in the process of disaster management. *The Translator*, 7(2), 249-263.
- Chesterman, A. & R. Arrojo. (2017). Shared ground in translation studies. A. Chesterman (Yay. Haz.), *Reflections on translation theory: Selected papers 1993 – 2014* içinde (ss. 17-24). John Benjamins.
- Cho, J. (2021). *Intercultural communication in interpreting: Power and choices*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003179993>
- Delabastita, D., & Grutman, R. (2005). Introduction to “fictional representations of multilingualism and translation.” *Linguistica Antverpiensia, New Series – Themes in Translation Studies*, 4, 11–34. <http://10.52034/lanstts.v4i.124>.
- Duman, D. (2018). *Toplum çevirmenliğine yorumbilgisel yaklaşım: Sağlık çevirmeni ve öznellik*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Duman, D. (2021). What do codes of ethics tell us about neutrality and what is preferred at the hospital? *Linguistica Antverpiensia, New Series: Themes in Translation Studies*, 20, 115–135.
- Eryılmaz, E., & Demez, N. (2021). Türkiye'deki mahkeme çevirmenliğinin çevirmen meslek standardı açısından değerlendirilmesi. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, 31, 127-157.
- Falbo, C. (2013). *La comunicazione interlinguistica in ambito giuridico. Temi problemi e prospettive di ricerca*. Edizioni Università di Trieste.

- Gentile, A. (1997). Community interpreting or not? Practices, standards and accreditation. S. E. Carr, R. P. Roberts, & A. Dufour (Yay. Haz.), *The critical link: Interpreters in the community* içinde (ss. 109-118). John Benjamins.
- Gentzler, E. (2008). *Translation and identity in the Americas—New Directions in Translation Theory*. Routledge.
- Halba, B. (2009). T.I.P.S for intercultural dialogue—T-learning to improve professional skills for intercultural dialogue. Institut de Recherche et d'Information sur le Volontariat (IRIV). <https://www.iriv.net/pdf/Comparative%20research%20report%20-%20Final.pdf>
- Hale, S. B. (2007). *Community interpreting*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9780230593442>
- Hutton, M. A. (2020). Figuring the guide in Jhumpa Lahiri's 'Interpreter of maladies', R. K. Narayan's The guide and E. M. Forster's A passage to India. *Modern Languages Open*, 1(4), 1-14. <https://doi.org/10.3828/mlo.v0i0.277>
- Inghilleri, M., & Polezzi, L. (2020). A conversation about translation and migration. *Cultus*, 13, 24-43.
- Inghilleri, M. (2013). *Interpreting justice: Ethics, politics and language*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203147962>
- International Standardization Organization (ISO). (2014). *ISO 13611: Interpreting-guidelines for community interpreting*. <https://www.iso.org/standard/54082.html>
- Kaindl, K. (2014). Going fictional! Translators and interpreters in literature and film: An introduction. K. Kaindl & K. Spitzl (Yay. Haz.), *Transfiction. Research into the realities of translation fiction* içinde (ss. 1–26). Benjamins.
- Kaindl, K. (2022). The centrality of the margins. *Transfiction and bordering approaches to theorizing translation: Essays in dialogue with the work of Rosemary Arrojo*. Taylor & Francis.
- Kermit, P. S. (2020). Introduction. M. Phelan, M. Rudvin, H. Skaaden, & P. S. Kermit (Yay. haz.), *Ethics in public service interpreting* içinde (ss. 1–22). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315715056-1>
- Lahiri, J. (1999). *Interpreter of maladies*. Houghton Mifflin Harcourt.
- Lahiri, J. (2000). *Dert yorumcusu* (N. Dereli, Çev.). Everest Yayınları.
- Lahiri, J. (2002). Intimate alienation: Immigrant fiction and translation. R. B. Nair (Yay. Haz.), *Translation, text and theory* içinde (ss. 113–120). Sage.

- Lindstrom, L. (1992). Context contests: Debatable truth statements on Tanna (Vanuatu). A. Duranti & C. Goodwin (Yay. Haz.), *Rethinking context: Language as an interactive phenomenon* içinde (ss. 101–124). Cambridge University Press.
- Martin, A. & Valero-Garcés, C. (2008). Introduction. C. Valero-Garcés & A. Martin (Yay. Haz.), *Crossing borders in community interpreting. Definitions and dilemmas* içinde (ss. 1-7). John Benjamins.
- Mikkelsen, H. (2008). Evolving views on the court interpreter’s role. C. Valero-Garcés & A. Martin (Yay. Haz.), *Crossing borders in community interpreting* içinde (ss. 81–97). John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/btl.76.05mik>
- Ng, E. N. S., & Crezee, I. H. M. (2020). *Interpreting in legal and healthcare settings: Perspectives on research and training*. John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/btl.151>
- Pagano, A. S. (2002). Translation as testimony: On official histories and subversive pedagogies in Cortázar. M. Tymoczko & E. Gentzler (Yay. Haz.), *Translation and power* içinde (ss. 80–98). University of Massachusetts Press.
- Palusci, O. (2008). The elephant and the refrigerator: Jhumpa Lahiri as interpreter of maladies. *Anglistica*, 12(2), 121–31. <https://hdl.handle.net/11574/38481>
- Pirini, J. (2017). Agency and co-production: A multimodal perspective. *Multimodal Communication*, 6(2), 109–128. <https://doi.org/10.1515/mc-2016-0027>
- Pokorn, N. K., & Južnič, T. M. (2020). Community interpreters versus intercultural mediators: Is it really all about ethics? *Translation and Interpreting Studies. The Journal of the American Translation and Interpreting Studies Association*, 15(1), 80-107. <http://doi.org/10.1075/tis.20027.koc>
- Pöchhacker, F. (2000). The community interpreter’s task: Self-perception and provider views. R. P. Roberts, S. E. Carr, D. Abraham, & A. Dufour (Yay. Haz.), *The critical link 2: Interpreters in the community* içinde (ss. 49–65). John Benjamins. <https://doi.org/10.1075/btl.31.07poc>
- Polat Ulaş, A. (2020). Becoming an interpreter through experience: The perceptions of the non-professional public service interpreters in Turkey. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 19, 661-700. <http://doi.org/10.29000/rumelide.752733>
- Roy, C. (1993). The problem with definitions, descriptions and the role metaphors of interpreters. *Journal of Interpretation*, 6(1), 127-154.
- Rushdie, S. (1991). *Imaginary homelands: Essays and Criticism 1981-1991*. Granta Books.
- Ross, J. M. (2020). Chinese whispers in Turkish hospitals: Doctors’ views of non-professional interpreting in Eastern Turkey. *Parallèles*, 32(2), 63-81. <http://doi.org/10.17462/para.2020.02.05>

- Salaets, H. & Balogh, K. (2019). Interpreter-mediated questioning of minors (ImQM): The voice of children and their rapport with interpreters. *Revista de Llengua i Dret / Journal of Language and Law*, 71, 27-44. <https://doi.org/10.2436/rld.i71.2019.3257>
- Schön, D. A. (1987). *Educating the reflective practitioner: Toward a new design for teaching and learning in the professions*. Jossey-Bass.
- Spitzer, D. M. (2022). Introduction: Bordering approaches & trans-bordering themes in dialogue with the work of Rosemary Arrojo. D. M. Spitzer & P. Oliveira (Yay. Haz.), *Transfiction and bordering approaches to theorizing translation: Essays in dialogue with the work of Rosemary Arrojo* içinde (ss. 1-17). Routledge.
- Spitzl, K. (2014). Fiction as a catalyst. Some afterthoughts. K. Kaindl & K. Spitzl (Yay. Haz.), *Transfiction. Research into the realities of translation fiction* içinde (ss. 363–368). John Benjamins.
- Şener, O., & Kincal, Ş. (2019). Role and ethics in healthcare interpreting in Turkey. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, 27, 201-219. <https://doi.org/10.37599/ceviri.563085>
- Tahir Gürçağlar, Ş., & Diriker, E. (2004). Community interpreting in Turkey. *Çeviribilim ve Uygulamaları*, 14, 73-91.
- Tahir Gürçağlar, Ş. (2017). Pseudotranslation as passage into history: Murat Gülsoy's Gölgele ve Hayaller Şehrinde as transmesis. *Canadian Review of Comparative Literature*, 44(4), 637-654. <https://doi.org/10.1353/crc.2017.0051>
- Tanış Polat, N., & Uysal Ünalın, S. (2021). Alper Canıgüz'ün Kan ve Gül romanı örneğinde çevirmen ve dünyası. *Folklor/Edebiyat*, 27(108), 1109-1126. <https://doi.org/10.22559/folklor.1617>
- Theodosiou, A., & M. Aspioti (Ed). (2015). *Research Report on Intercultural Mediation for Immigrants in Europe*. http://mediation-time.eu/images/TIME_O1_Research_Report_v.2016.pdf. 3 November 2019.
- Tymoczko, M. (2014). *Enlarging translation, empowering translators* (1. Baskı). St. Jerome.
- Tymoczko, M. (1999). Postcolonial writing and literary translation. S. Bassnett & H. Trivedi (Yay. Haz.), *Postcolonial translation: Theory and practice* içinde (ss. 19-40), Routledge.
- Valdeón, R. A. (2011). On fictional turns, fictionalizing twists and the invention of the Americas. *Translation and Interpreting Studies. The Journal of the American Translation and Interpreting Studies Association*, 6(2), 207-224. <https://doi.org/10.1075/tis.6.2.06val>
- Vargas Urpi, M. (2012). State of the art in community interpreting research: Mapping the main research topics. *Babel*, 58(1), 50-72. <https://doi.org/10.1075/babel.58.1.04var>
- Verrept, H. (2019). *Health Evidence Network Synthesis Report 64. What are the roles of intercultural mediators in health care and what is the evidence on their contributions and effectiveness in improving accessibility and quality of care for refugees and migrants in the*

Reading the Short Story of “Interpreter of Maladies” through the Lens of the Discourse on
Healthcare Interpreters in Turkey: Interpreter or Trouble Shooter?

WHO European Region? World Health Organization Regional Office for Europe. www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0014/406004/WHO-HEN-Report-64-Summary

Yılmaz Gümüş, V. (2018). 21. yüzyıl Türk romanında çevirmen karakterler: Satır aralarında çevirmenlik mesleğine dair ipuçları peşinde. *Journal of Turkish Studies*, 13(12), 591-611. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13506>

Wadensjö, C. (1998). Community interpreting. M. Baker (Yay. Haz.) *Routledge encyclopedia of translation studies* içinde (ss. 43-48). Routledge.